

Notat

Baggrundsnotat

Dette notat beskriver den tidligere politiske behandling af sagen, det nuværende tilbud på læseområdet, resultaterne fra erfaringsopsamling og inddragelsesproces samt forslag til et nyt styrket støttesystem for elever med læse- og skrivevanskeligheder (herunder ordblinde). Herefter følger beskrivelse af økonomi, implementering og udfasning af de nuværende læseklasser.

Tidligere politisk behandling af sagen

Børne- og Ungdomsudvalget (BUU) behandlede den 28. april 2021 et medlemsforslag henvist fra Borgerrepræsentationen fra den 10. december 2020 om at flytte læseklasserækkerne på Blågård Skole til en anden matrikel i Københavns Kommune. I den forbindelse besluttede BUU, at der skulle udarbejdes en samlet plan for læse- skrive- og ordblindeindsatsen forud for eventuelle ændringer i læseklasserne. Den 24. november 2021 behandlede BUU sagen igen og besluttede, at forvaltningen i 2022 skulle gennemføre en erfaringsopsamling og en inddragelsesproces omkring indsatsen for elever med læse- og skrivevanskeligheder (herunder ordblinde), med henblik på at kvalificere en samlet plan for omlægning af læse- skrive- og ordblindeindsatsen.

Det nuværende tilbud på læseområdet

Der er nationalt et fokus på at understøtte en tidlig indsats for børn og unge med sprog- og læsevanskeligheder, herunder ordblinde. Som led heri indføres fra skoleåret 2022/23 en obligatorisk risikotest for ordblindhed senest i 1. klasse og fra skoleåret 2025/2026 bliver det obligatorisk at screene alle elever for læsevanskeligheder i 1. klasse.

Tal fra Undervisningsministeriet, baseret på ministeriets ordblindetest, viser, at mere end hver tiende af de elever, der forlod 9. klasse i 2021, er ordblinde. Andre undersøgelser estimerer, at ca. 7 pct. af befolkningen er ordblinde (EVA 2020). Hvis der er en lignende andel ordblinde i Københavns Kommunes folkeskoler, svarer det til ca. 3-4.000 elever. Hertil kommer elever med læse- og skrivevanskeligheder, der ikke er ordblinde.

21-10-2022

Sagsnummer I F2
2022 - 13008

Dokumentnummer i F2
2120708

Sagsnummer i eDoc
2022-0273726

Sagsbehandler
Jakob Birklund Andersen

Der er i dag læseklassetilbud i Københavns Kommune på Harrestrup Å Skole og Blågård Skole samt et mindre antal københavnske elever, der undervises i tilbud uden for kommunen på Ordblindelinstitutet i Ballerup. Samlet set er der i 2022 godt 70 elever i disse specialtilbud. Endvidere er der 51 elever, der modtager et specialundervisningstilbud på læse/skriveområdet på deres almene skole i form af en BUF-Flex. Det betyder, at langt de fleste elever, der er ordblinde eller har læse- og skrivevanskeligheder i øvrigt, undervises i det almene folkeskoletilbud.

Skolerne i Københavns Kommune har deres egne læsevejledere, som på forskellig vis støtter og tester elever med tegn på læse- og skrivevanskeligheder. Skolerne organiserer selv deres indsatser, så de passer til den konkrete skolekontekst. Alle skoler i kommunen har adgang til digitale læse- og skriveteknologier, der kan støtte eleverne i deres læse- og skriveudvikling, og der er mulighed for kompetenceudvikling i brug af redskaberne. Kommunen har endvidere sammen med læseklasserne på Blågård Skole et kompetencecenter for læse- og skrivevanskeligheder, som byens folkeskoler kan søge support hos i forbindelse med undervisning og udvikling af elever med læse- og skriveudfordringer.

Resultater fra erfaringsopsamlingen

Børne- og Ungdomsforvaltningen (BUF) har i august 2022 gennemført en erfaringsopsamling i Københavns Kommune blandt ledere, lærere, forældre og elever fra skoler med læseklasser, 10. klassecenteret, leder og læsevejledere fra almenområdet, områdekonsulenter m.fl. Denne peger på, at de nuværende læseklasser og støttesystem for elever med læse- og skrivevanskeligheder er særligt udfordrede af følgende forhold:

- *Læseklasserækkerne er ikke det optimale tilbud*
Visitationen til læseklasserækkerne er faldende. Både lærere og ledere peger på, at læseklasserne ikke fungerer optimalt, idet mange af eleverne i læseklasserækken også har andre specialpædagogiske udfordringer end læsevanskeligheder og i stedet hører til i et andet specialtilbud. De elever, der kun har læsevanskeligheder fastholdes i dag i højere grad i almen skolen med digitale læse- og skriveteknologier.

Selvom respondenterne oplever, at elever og forældre er glade for læseklasserne, er det samtidig oplevelsen, at det faglige niveau bliver for lavt til elever, der kun har læse- og skriveudfordringer, og at eleverne derved risikerer at være fagligt bagud, når de skal videre i uddannelsessystemet.

- *Der efterspørges viden og kompetenceopbygning*
Lærerne i almenområdet har brug for specifik viden og kompetencer om læse- og skrivevanskeligheder for at understøtte de strategier, som kan hjælpe elevgruppens trivsel og faglige udvikling. Det gælder ikke mindst støtten til BUF-Flex elever, hvor der er brug for medarbejdere med den nødvendige

viden og kompetencer om læse- og skrivevanskeligheder. Yderligere er der variation mellem skolernes støtte til elever med læse- og skrivevanskeligheder, bl.a. fordi der er forskel på de understøttende opgaver, læsevejlederne varetager på skolerne.

Erfaringsopsamlingen peger samtidig på, at kompetencecentret på Blågårds Skole har for lille kapacitet og ikke har mulighed for at bistå alle de skoler, der har behov for det. Kompetencecenteret har i 2021 kun gennemført 11 forløb, bl.a. fordi det har været vanskeligt at rekruttere medarbejdere til kompetencecenteret.

- *Manglende rød tråd og retning*
De adspurgte peger på, at der mangler en fælles understøttelse af området, samt at skolerne mangler en fælles retning og rød tråd for kommunens ønsker og retningslinjer for området. Blandt andet er kommunens læsepolitik fra 2008 og savner en opdatering.

Som led i erfaringsopsamlingen har forvaltningen endvidere afholdt dialogmøder med Odense, Esbjerg, Gentofte, Helsingør og Hvidovre kommuner, der på forskellig vis har arbejdet målrettet med organiseringen af støtten til elever med læse- og skrivevanskeligheder. Et par af kommunerne har læseklasser. Derudover beror kommunernes håndtering af elever med læse- og skrivevanskeligheder i almenundervisningen på indsatsen som turboforløb, kompetenceløft af medarbejdere, tidlig indsats og anvendelse af digitale hjælpemidler.

Resultater fra inddragelsesprocessen

I efteråret 2022 har forvaltningen derudover gennemført en inddragelsesproces, hvor fagpersoner, organisationer og interessenter har bidraget med viden og erfaringer til at belyse udfordringerne på området og identificere indsatsen, der er vigtige for at støtte elever med læse- og skrivevanskeligheder.

Den gennemførte inddragelsesproces understøtter erfaringsopsamlingens pointer, og der peges især på kompetence- og vidensopbygning af lærere og pædagoger, stærke læsevejlederfunktioner på skolerne, adgang til digitale hjælpemidler, områdesupport og ledelsesfokus samt elev- og forældreinddragelse som væsentlige ben i et velfungerende støttesystem. Der peges samtidig på vigtigheden i at understøtte elevernes sociale trivsel og selvværd og et inkluderende miljø, hvor eleverne ikke føler sig stigmatiserede, fordi de er ordblinde.

Samlet konklusion på erfaringsindsamling og inddragelsesproces

Samlet set peger ovenstående på, at den nuværende indsats med særlige læseklasser for et mindre antal elever, ud af den langt større

målgruppe af elever med læse- og skrivevanskeligheder og ordblinde, ikke giver elevgruppen den bedste støtte. Særligt kan der peges på:

- At det bliver vanskeligt at opretholde et faglig godt tilbud til eleverne i læseklasserne på grund af det faldende elevtal, særligt i de små klasser, hvor elevtallet er meget lille.
- At elever med læse- og skrivevanskeligheder, herunder ordblindhed, allerede i dag langt overvejende undervises i almenmiljøet, og at denne elevgruppe både socialt og fagligt vil have gavn af at indgå i det almene fællesskab evt. med særlig støtte.
- At der for elever med betydelige udfordringer ud over læse- og skrivevanskeligheder (fx ADHD eller autisme) bør overvejes et andet specialtilbud end en læseklasse.
- At indsatsen i almenmiljøet er forskelligartet, men at der generelt er behov for en kompetenceopbygning blandt lærere og pædagoger i forhold til at kunne give elever med læse- og skrivevanskeligheder og ordblinde den rette støtte i undervisningen.
- At der er behov for en styrket support tæt på skolerne, der kan spille sammen med områdernes øvrige supportfunktioner.
- At der er behov for at tegne kommunens samlede indsats på området stærkere op og binde indsatserne sammen så skoler, lærere, elever og forældre har en klar viden om indsatsen.

Erfaringsopsamlingen og dialogerne i inddragelsesprocessen understøtter en model, hvor elever med læse- og skrivevanskeligheder og ordblinde kan få den støtte, de har behov for i almenmiljøet og ikke ved at blive visiteret til læseklasser.

Styrket støttesystem for elever med læse- og skrivevanskeligheder.

Elevernes læse- og skrivevanskeligheder (inkl. ordblindhed) skal fremover opdages tidligere og løses i regi af almenområdet. Derfor foreslår forvaltningen med afsæt i erfarings- og inddragelsesprocessen et støttesystem, hvor:

- målet er, at elever med læse- og skrivevanskeligheder, herunder ordblinde, får den støtte, de har brug for i umiddelbar tilknytning til almenmiljøet (eller i deres specialtilbud).
- der iværksættes en udbygning af støttesystemet i almenområdet med tiltag på flere niveauer, der understøtter bedre sammenhæng på tværs af kommunen.
- læseklassetilbuddet på Blågård og Harrestrup Å skoler udfases. De eksisterende elever kan fortsætte i deres læseklasser, men visitationen af nye elever stoppes fra 2024/25. Der vil fortsat være et tilbud i regi af BUF-Flex og på Ordblindeinstituttet i Ballerup.

- Kompetencecentret på Blågård Skole udfases og erstattes af en dedikeret supportfunktion i alle fem områdeforvaltninger.

Støttesystemet indeholder indsatser på skolerne, i områderne og centralt i forvaltningen. Konkret indebærer det initiativer, der supplerer og udbygger den allerede eksisterende indsats:

1. *Kompetenceopbygning af lærere og pædagoger.*
Flere lærere i alle teams skal have viden om læse- og skrivevanskeligheder og kunne tilrettelægge undervisning, der tager højde for elevgruppens behov. For at sikre en løbende kompetenceopbygning foreslås denne understøttet dels via centralt udbudte kurser, dels via de områdevis læsekonsulenter.
2. *Læse- og skriveindsatser på skolerne*
Der skal være bedre mulighed for at arbejde med særlige indsatser i forhold til målgruppen. Der afsættes midler i områderne til lokale indsatser på skolerne. Midlerne kan anvendes til bl.a. korte intensive forløb for elever på skolerne eller på tværs af skoler med læse- og skrivevanskeligheder.
3. *Læsekonsulenter i alle områdeforvaltninger*
Supporten i områderne skal styrkes, så bistanden kommer tæt på skolernes arbejde med eleverne og får sammenhæng til de øvrige supportfunktioner i områderne. Der etableres en dedikeret støttefunktion i alle områder, hvor en læsekonsulent får til opgave at supportere skolerne i undervisningen af elever med læse- og skrivevanskeligheder. Det kan fx være gennem rådgivning om metoder og materialer og bistand med co-teaching og praksisnær kompetenceudvikling. Læsekonsulenterne vil dermed fungere som en væsentlig sparringspartner for bl.a. læsevejlederne på skolerne, der har den primære kontakt med eleverne. Læsekonsulenterne vil også have til opgave at afholde informations- og netværksmøder for forældre. Læsekonsulenternes opgaver løses i et tæt samspil med de øvrige supportfunktioner i områderne. Læsekonsulenterne organiseres i et netværk med en koordinator, der fungerer som samlende bindeled i forvaltningen.
4. *Tværgående indsatser og information til skoler og forældre*
Der skal skabes bedre sammenhæng i kommunens indsats for elever med læse- og skrivevanskeligheder, så skoler, elever og forældre får klar information om retningslinjer og tilbud på området. Der udarbejdes en ny læsepolitik og vejledninger til skoler og forældre, og sikres en systematisk kobling til områdernes læsekonsulenter, der understøtter en sammenhængende indsats.

Samtidig bygger modellen videre på indsatsplanen Plads til forskellighed, der blev igangsat i 2020 med det formål at styrke almentilbuddenes inkluderende praksis og bremse væksten på specialområdet.

Implementering og økonomi

I BUU's beslutning den 24. november 2021 er det forudsat, at en omlægning af læseklasserne skal ske indenfor den nuværende økonomiske ramme, så indsatsen finansieres ved en omprioritering af de midler, der i forvejen anvendes på området.

Der har i perioden 2019-22 været et kraftigt fald i elevtallet i læseklasserne. Samtidig har det været en betydelig stigning særligt i BUF-Flexelever med læse- og skrivevanskeligheder, men også på Ordblindeinstituttet, jf. tabel 1

Det tyder på, at faldet i læseklasserne ikke er udtryk for, at støttebehovet er faldet, men snarere at elever med støttebehov i de senere år er kommet i andre tilbud. Udviklingen har formentlig været forstærket af, at læseklasserne på nogle klasstrin har meget få elever.

Tabel 1. Udvikling i elevtal i specialiserede læse- skrivetilbud

	2019	2020	2021	2022	Ændring 2019-22
Læseklasser	134	109	76	48	-86
Ordblindeinstituttet	16	17	20	24	8
BUF-Flex, kategori 2	14	60	47	51	37

Elevtallene for 2022 er foreløbige. Ordblindeinstituttet er opgjort i helårselever, mens de øvrige tal er udtryk for elevbestanden 5/9.

Derfor er der i beregningen af den økonomi, der i dag er bundet til området, medtaget 25 elevpladser (BUF-Flex og Ordblindeinstituttet), udover de 48 elevpladser, der er i læseklasserne. Ny-visitationen til læseklasserne vil ophøre fra skoleåret 2024/25. Der er beregnet en mulighed for at frigøre midler fra skoleåret 2023/24, hvor indsatsen igangsættes.

På den baggrund kan der ved en gradvis udfasning af læseklasserne frigøres 1,3 mio. kr. i 2023 stigende til 5,7 mio. kr. årligt fra 2028.

De frigjorte midler anvendes til at styrke støttesystemet for elever med læse- og skrivevanskeligheder i og omkring almen- og specialskolerne, som beskrevet ovenfor. Da rummet for omprioritering stiger frem mod 2028, hvor udfasningen vil have fuld effekt, vil de nye støtteinitiativer iværksættes gradvist, jf. tabel 2.

Tabel 2. Indsatser i nyt støttesystem

(Mio. kr. 2023-pl)	2023	2024	2025	2026	2027	2028
1. Kompetenceopbygning	-	0,3	1,3	1,9	2,1	2,3

g og læse og skriveindsatser på skolerne 2. Områdevise læsekonsulenter og tværgående indsatser	1,3	3,3	3,3	3,4	3,4	3,4
I alt	1,3	3,6	4,6	5,3	5,5	5,7

Udfasning af de eksisterende læseklasser

Med modellen udfases de eksisterende læseklasser. De elever, der i dag går i læseklasserne i København kan fortsætte i deres tilbud. Hvis det viser sig, at læseklasserne bliver for små til at udgøre et hensigtsmæssigt tilbud, kan det overvejes at sammenlægge klasser fra Harrestrup Å Skole og Blågård Skole og eventuelt udfase tilbuddet hurtigere end forudsat. I den forbindelse kan en henvisning til et andet specialtilbud også være en løsning for nogle elever. Det bemærkes, at det kraftige fald i elevtallet i læseklasserne - uanset den foreslåede udfasning af læseklasserne - kan nødvendiggøre at der findes alternative løsninger for eleverne i læseklasserne. Forvaltningen vil følge udviklingen og i dialog med forældrene vurdere, hvad der er det bedste tilbud for eleverne. Der er afsat midler til at de eksisterende elever kan fortsætte i deres læseklasse og midlerne hertil vil kunne medgå i finansiering af andre tilbud til eleverne.

Nyboder Skole rummer kommunes specialklasserække for elever med talevanskeligheder, og er den enkelt skole, der visiterer flest elever til læseklasserne. Skolen har over en periode på fire år henvist i alt 14 elever til læseklasserne. Dette hænger sammen med, at elever med massive talevanskeligheder ofte også kan have læse- og skrivevanskeligheder. Ved udfasningen af læseklasserækkerne vil forvaltningen have en særlig opmærksomhed på, at elever, der har gået i taleklasserækken, og som har læse- og skrivevanskeligheder, får den rigtige støtte.